

LAPSI- JA NUORISOPOLIITTINEN OHJELMA 2012-2016 TERVON KUNTA

VISIO 2012-2016

Tervolaiset lapset ja nuoret kasvavat turvallisessa ja myönteisessä ympäristössä terveiksi, itsenäisiksi ja aktiivisiksi aikuisiksi. Tervon kunta tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille laadukkaat peruspalvelut lähipalveluina. Lapset ja nuoret osallistuvat yhdessä aikuisten kanssa omia asioitaan koskevien asioiden suunnitteluun ja toiminnan käytännön toteuttamiseen. Kehittämistoimet synnyttävät myönteistä kuntakuvaa kaikkien toimijoiden yhteisten tavoitteiden ja toiminnan kautta.

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelmatyöryhmä

SISÄLTÖ:

1 LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN TAUSTA JA TARKOITUS

2 LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN 2012-2016 VALMISTELU

3 TERVO LAPSIPERHEIDEN ASUINKUNTANA

3.1 Hyvinvoinnin käsite ja Lasten ja nuorten hyvinvointiohjelman periaatteelliset tavoitteet ja visio Tervon kunnassa

3.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila ja haasteet Tervon kunnassa

4 TERVON KUNNAN LASTEN-, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

4.1 Neuvola

4.2 Varhaiskasvatus

4.3 Koulutoimi

4.4 Sosiaalitoimi

4.5 Liikuntatoimi

4.6 Nuorisotoimi

4.7 Seurakunta

4.8 Kirjasto ja kulttuuri

4.8 Järjestöt

5 OHJELMAN PAINOPISTEALUEET JA KÄYTÄNNÖN TOIMET TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISEKSI

5.1 Perheiden tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen

5.2 Lasten- ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen

5.3 Nuorten työllistyminen ja hyvinvointi

5.4 Hyvien käytäntöjen jatkaminen ja uusien toimenpiteiden kehittäminen sekä lasten ja perheiden asioista tiedottaminen

6 OHJELMAN KÄYTÄNTÖÖN SAATTAMINEN JA SEURANTA

LIITTEET

1 LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN TAUSTA JA TARKOITUS

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma on kokonaisvaltainen tavoite- ja toimenpideohjelma, jonka avulla Suomessa pyritään edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Lapsipoliittisen ohjelman laatiminen perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, jonka mukaan lapsella on oikeus suojeluun ja huolenpitoon, osallisuuteen yhteiskunnan voimavaroista sekä osallistumiseen itseään koskevaan ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon kehitystasonsa mukaisesti.

Valtioneuvoston päätöksellä hyväksyttävä lapsi- ja nuorisopoliittikan kehittämisohjelma laaditaan neljän vuoden välein. Se sisältää valtakunnalliset lapsi- ja nuorisopoliittikan tavoitteet sekä suuntaviivat ELY-keskusten ja kuntien lapsi- ja nuorisopoliittiselle ohjelmatyölle.

Paikallinen lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma on kokonaisvaltainen työkalu, joka antaa tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja palveluista kunnan päätöksenteon pohjaksi. Tavoitteena on, että ohjelmasta muodostuu todellinen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja kehittämisen työväline kaikessa kunnallisessa ja muussa kunnan alueella toteutettavassa toiminnassa. Pyrkimyksenä on koota samaan ohjelmaan kunnassa eri hallinnonaloille ja toimijoille jakautuneita lasten ja nuorten perheisiin, elinoloihin, hyvinvointipalveluihin, toiminta- ja vaikutusmahdollisuuksiin, terveyteen ja ylipäätään elämään vaikuttavia kysymyksiä.

Tervon kunnan ensimmäinen Lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelma laadittiin Hyvokas-hankkeen toimesta yhdessä Karttulan kunnan kanssa vuonna 2005.

2 LAPSI- JA NUORISOPOLIITTISEN OHJELMAN 2012-2016 VALMISTELU

Lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelman 2012-2016 valmistelu käynnistyi Tervon kunnanhallituksen aloitteesta 28.11.2011. Kunnanhallituksen toimeksiannon mukaan ohjelmassa tulee kuvata olemassa olevat lasten- ja nuorten palvelut sekä esitykset uudenlaisista kaikkia kunnan lapsiperheitä koskevista tukimuodoista.

Lapsi – ja nuorisopoliittisen ohjelman valmistelusta vastasi perusturvalautakunta. Ohjelmatyötä varten lautakunta nimesi työryhmän, johon kutsuttiin vanhempien, Tervossa käynnissä olevien kehittämishankkeiden, päivähoiton, koulun, nuorisotoimen, lasten kanssa työskentelevien yhdistysten ja järjestöjen sekä seurakunnan edustajat.

Lapsi- ja nuorisopoliittinen työryhmään kuuluivat: Anne Jaakkola, Sami Lempinen (vanhempien edustus), Tarja Riekkinen (varhaiskasvatuspalveluiden esimies), Juha Kauppinen (Yhtenäiskoulun rehtori), Juha Honkaselkä (liikunta- ja nuorisopalveluiden esimies), Sirpa Saraste (Tervon ev.lut. seurakunta), Jarmo Askola (palokuntanuoret), Katja Suhonen (MLL, sivistyslautakunta), Leena Nousiainen (projektityöntekijä MLL, Nuoret aktiivisiksi hanke), Pekka Koponen (Tervaspartio), Hanna-Mari Minkkien (Talluskylä), Pirkko Väätäinen (Tervon Urheilijat) sekä sosiaalityöntekijä ja vs. perusturvajohtaja Anna Kuhmonen. Ohjelman laatimiseen osallistuivat myös etsivä nuorisotyöntekijä Henna Pulkkinen, hallintojohtaja Kaija Tarvainen ja kunnanjohtaja Petteri Ristikangas.

Työryhmä kokoontui viisi kertaa ajalla 3.1-13.4.2012. Työryhmä valmisteli ja toteutti kuntalaiskyselyn, jossa selvitettiin kuntalaisten lasten- ja nuorten palvelujen käyttöä, tyytyväisyyttä palveluihin sekä kehittämistarpeita ja ideoita (Liite 1: Kyselyn vastaukset). Kysely lähetettiin lapsiperheille, joissa oli alle 15-vuotiaita lapsia sekä 15-20-vuotiaille nuorille. Kyselyyn saatiin 70 vastausta. Kuntalaiskyselyn pohjalta työryhmä kokosi ehdotukset palvelujen kehittämisestä sekä uusista lapsiperheiden tukimuodoista.

Työryhmätyöskentelyn jälkeen ohjelman kirjoittamistyön tekivät perusturvajohtaja ja hallintojohtaja. Kunnan palvelut on päivitetty pohjautuen aikaisempaan Karttulan ja Tervon yhteiseen Lasten- ja nuorten hyvinvointiohjelmaan (2005) sekä toteutettuun kuntalaiskyselyyn.

3 TERVO LAPSIPERHEIDEN ASUINKUNTANA

3.1 Hyvinvoinnin käsite ja lasten ja nuorten hyvinvointiohjelma periaatteelliset tavoitteet Tervon kunnassa

Hyvinvoinnin käsitettä, lasten ja nuorten hyvinvoinnin rakentumista ja hyvinvointiohjelman periaatteellisia tavoitteita Tervon kunnassa on määritelty kuntaan laaditussa ensimmäisessä lasten ja nuorten hyvinvointiohjelmassa v. 2005.

Hyvinvointia on määritelty monella tavalla, mutta hyvinvoinnin osa-alueet voidaan esittää esimerkiksi seuraavalla tavalla.

Hyvinvoinnin osa-alueet (Hyvokas –hankkeen julkaisuja 1, 2005, s. 15)

Elintaso	Ystävyysuhteet	Itsensä toteuttamisen muodot
tulot	perheyhteisyys	arvostus (status)
asuminen	ystävyyssuhteet	korvaamattomuus
työllisyys	paikallisyhteisyys	vaikuttamisen mahdollisuudet, poliittiset resurssit
koulutus		mielenkiintoinen toiminta ja tekeminen
terveys		

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edellytyksiksi määriteltiin 1) perushuolenpito ja –turvallisuus, 2) ihmissuhteet ja yhteisöllisyys ja 3) elämänhallinnan ja yhteiskunnallisen toimintakyvyn kehittyminen.

Kunnan peruspalveluilla ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa järjestettävillä toimilla pyritään tukemaan lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Hyvinvointiohjelman periaatteellisiksi tavoitteeksi asetettiin, että 1) kunnassa tarjotaan asiakkaille riittävät ja laadukkaat peruspalvelut lainsäädännön asettamien vaatimusten mukaisesti, 2) panostetaan vanhemmuuden tukemiseen, 3) pyritään ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja tuen tarjoamiseen, 4) pyritään tasa-arvoiseen kasvatuskumppanuuteen (vanhemmat ja muut toimijat heidän kasvatuskumppaneinaan), 5) edistetään yhteisöllisyyttä ja vertaistukea, 6) vahvistetaan yhteistyötä ja selkiytetään työnjakoa, 7) koulua kehitetään keskeisenä kasvun ympäristönä, 8) nähdään harrastukset tärkeinä kasvun paikkoina, 9) kaikessa toiminnassa tuetaan itsetunnon kehittymistä ja edistetään sosiaalisia taitoja, 10) edistetään terveellisiä elämäntapoja, 11) tuetaan nuorten yhteiskunnallisen toimintakyvyn kehittymistä eri tavoin.

VISIO 2012-2016

Tervolaiset lapset ja nuoret kasvavat turvallisessa ja myönteisessä ympäristössä terveiksi, itsenäisiksi ja aktiivisiksi aikuisiksi. Tervon kunta tarjoaa lapsille, nuorille ja perheille laadukkaat peruspalvelut lähipalveluina. Lapset ja nuoret osallistuvat yhdessä aikuisten kanssa omia asioitaan koskevien asioiden suunnitteluun ja toiminnan käytännön toteuttamiseen. Kehittämistoimet synnyttävät myönteistä kuntakuvaa kaikkien toimijoiden yhteisten tavoitteiden ja toiminnan kautta.

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman tavoitteena on suunnata kunnan eri hallintokuntien, luottamushenkilöiden ja muiden toimijoiden esimerkiksi järjestöjen toimintaa ohjelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. Kunnan tulee varata riittävät voimavarat ja taloudelliset resurssit peruspalvelujen turvaamiseen sekä tukea ja tehdä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa tavoitteiden ja painopistealueiden mukaisessa toiminnassa.

3.2 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila ja haasteet Tervon kunnassa

Tervo on pieni maalaiskunta, jonka asukasmäärä on ollut laskeva jo pitkään. Lisäksi lasten ja nuorten osuus kunnan asukkaista on ollut Tervossa poikkeuksellisen pieni. Lasten määrän vähetessä lapsille suunnattuja palveluita joudutaan järjestämään uudelleen, siten että lasten ja perheiden tarpeet ja hyvinvointi turvataan tarkoituksen mukaisella tavalla pienemmälle määrälle lapsia. Tämä edellyttää innovatiivisia ratkaisuja ja tiivistyvää yhteistyötä niin kunnan eri hallintoalojen kuin kaikkien lasten-, nuorten- ja lapsiperheiden kanssa toimivien tahojen kesken.

Tulevina vuosina kunnan pienestä lapsimäärästä johtuen varhaiskasvatuksen ja koulutoimen palvelurakenteet tulevat muuttumaan. Vuonna 2011 kuntaan on kuitenkin syntynyt 12 lasta. Lisäksi kunnan aktivoituminen kaavoitus- ja asuntopoliitikassa voi jatkossa vaikuttaa muuttoliikkeeseen ja sitä kautta kunnan väestörakenteeseen. Kunnassa seurataan väestörakenteen muutoksia ja ne pyritään ennakoimaan palvelurakennetta suunniteltaessa niin, että kunnassa olisi kulloinkin käytössä asukkaiden tarvetta vastaavat palvelut.

Nuoret ”joutuvat” lähtemään omasta kunnasta lukioon tai ammattiopintoihin muihin kuntiin. Nuoria tulee kannustaa hakemaan koulutusta ja työtä oman kunnan ulkopuolelta, mutta samalla tulee turvata mahdollisuus kotipaikan säilyttämiseen Tervossa. Nuoria tulee kannustaa ja kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota myös yrittämisen mahdollisuuksiin Tervossa, koska palkkatyötilaisuuksia kunnassa on tarjolla vähän.

Asuinympäristö Tervossa on puhdas, kaunis ja turvallinen. Yleensä kaikki toiminnasta kiinnostuneet pääsevät osallistumaan esimerkiksi kerhoihin ja kansalaisopiston harrastuksiin. Valinnan mahdollisuuksia on kuitenkin vähemmän kuin suuremmissa kunnissa, minkä vuoksi koulutusta tai harrastuksia esimerkiksi kilpatason joukkuelajeissa voi joutua hakemaan kauempaa. Syrjäkylillä asuvat lapset tarvitsevat vanhempiensa tukea myös oman kunnan harrastuksiin osallistumisessa. Jos vanhemmat eivät pysty tukemaan lapsen toiveita tai jos sopivaa toimintaa tai kavereita ei löydy, on vaarana kavereista ja toiminnasta syrjään jääminen.

Pienen kunnan etuna on yhteisöllisyys. Tutut ihmiset välittävät toinen toisistaan ja työntekijät ovat suurelta osin paikallisia tai tulevat työn kautta tutuiksi kuntalaisille. Kavereita houkutellaan mukaan toimintaan ja kyyditykset hoidetaan usein vanhempien yhteistyöllä. Yhteydenotto viranomaisiin on helpompaa, kun työntekijä on lähellä ja ehkä jo ennestään tuttu ihminen.

4 TERVON KUNNAN LASTEN-, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUT

4.1 Neuvola

Neuvolan vastaanottotilat sijaitsevat Tervon terveysasemalla. Palvelut tuotti aiemmin Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä, vuoden 2012 alusta perusterveydenhuollon liikelaitos Kysteri. Työntekijäresurssina on yksi terveydenhoitaja kahtena päivänä viikossa. Lääkärinä toimii Kysterin Tervon terveysaseman lääkäri yhtenä päivänä kahdessa viikossa. Äitiys-, lasten- ja ehkäisyneuvolapalvelut ovat saatavissa samasta palvelupisteestä. Palvelut ovat toteutuneet kuntalaisten tarpeiden mukaisesti. Kuntalaiskyselyn mukaan tervolaiset ovat tyytyväisiä neuvolapalveluihin (Liite 1).

4.2 Varhaiskasvatus

Päivähoitopalvelut tarjotaan lain ja asetuksen mukaisesti kaikille päivähoitoa hakeneille Kurrekummun päiväkodissa. Päivähoidossa annetaan lapselle laadultaan ja sisällöltään monipuolista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsista kasvatetaan itsenäisiä, itseensä luottavia ja tasapainoisia lapsiryhmän jäseniä.

Päiväkodissa järjestetään lain velvoittamien palveluiden lisäksi 1-2 -luokkien ja muiden luokkien erityisopetuksessa oleville oppilaille aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä päivähoitopalvelut pienille 1-2 -luokkien oppilaille. Erityisen tuen tarpeen perusteella järjestetään päivähoito kyseessä oleville lapsille ilman hoidosta perittävää asiakasmaksua. Terveyskeskuksessa järjestetään puhe- ja toimintaterapiaa sitä tarvitseville lapsille. Erityislastentarhaopettajan työpanosta ulotetaan myös päivähoitoon.

Perhepäivähoito päättyi kunnassa, koska päivähoidon tarve väheni oleellisesti. Vuosina 2007-2011 syntyvyys kunnassa oli hyvin pieni, keskimäärin viisi lasta vuodessa.

Ne perheet, jotka eivät käytä kunnallisia päivähoitopalveluita, ovat oikeutettuja Kelalta haettavaan lasten kotihoidon tukeen tai yksityisen hoidon tukeen.

Esiopetuksessa edistetään lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisen ihmisen arvostamiseen. Esiopetus järjestetään entiseen tapaan Kurrekummun päiväkodissa lukuvuonna 2012-2013. Vähäisestä esioppilaiden määrästä johtuen esiopetus yhdistetään alkuopetukseen koulun tiloihin lukuvuodesta 2013-2014 alkaen.

Varhaiskasvatus eli päivähoito ja esiopetus siirtyivät hallinnollisesti 1.8.2012 alkaen sosiaalitoimesta sivistystoimeen. Varhaiskasvatuksessa työskentelevät varhaiskasvatuspalveluiden esimies, kaksi lastentarhaopettajaa, kolme lastenhoitajaa sekä laitosapulainen.

Kuntalaiskyselyssä päiväkodin todettiin palvelevan hyvin erityisesti vähän isompien lasten tarpeita. Aivan pienten lasten (alle 2-vuotiaiden) päivähoito toivottiin järjestettävän perhepäivähoitona. (Liite 1).

4.3 Koulutoimi

Tervon Yhtenäiskoulun perusopetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä annetaan heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Oppilaiden osallisuutta sekä kuulemista toteutetaan tukioppilastoiminnan, nuorisovaltuuston sekä Lasten Parlamentin edustajien kautta. Koulussa toimii vanhempainyhdistys. Koulukiusaamisen ehkäisemiseen ja koulussa viihtymiseen haetaan toimintamalleja KiVa-kouluohjelmasta ja MLL:n ohjelmista. Tavoitteena on tukea lasten ja nuorten kasvamista aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi ja toimijoiksi. Perusopetuksen jälkeen tavoitteena on, että jokainen peruskoulunsa päättänyt oppilas sijoittuu toisen asteen koulutukseen.

Perusopetuksen lisäopetusta järjestetään tarvittaessa. Suonenjoen kaupunki järjestää esi- ja perusopetuksen entisen Rieponlahden koulupiirin, Käpysaaren, Linnonsaaren ja Lieteniemen alueiden oppilaille. Musiikinopetus järjestetään yhteistyössä Sisä-Savon kuntien kanssa Suonenjoen musiikkiopistossa.

Oppilashuollon palvelut tuotetaan yhdessä kunnan oman opetus- ja sosiaalitoimen sekä Kysterin Nilakan palvelualueen terveys- ja sosiaalitoimien kanssa. Kouluterveydenhoitaja on koululla kahtena päivänä viikossa ja lääkäri yhden päivän kuukaudessa. Koulukuraattori on koululla yhden päivän joka toinen viikko. Koulupsykologina toimii perheneuvolan psykologi.

Koululaisten tapaturmien vakuutusturvaa on nostettu useimpien kuntien käytännöistä poiketen 1.000.000 euroon.

Tervon Yhtenäiskoulussa opetus- ja kasvatustyöstä vastaavat vakinaiset työntekijät, rehtori, 10 opettajaa ja kaksi osa-aikaista koulunkäynninohjaajaa sekä määräaikaiset tuntiohjaajat ja koulunkäynninohjaajat.

Viitenä seuraavana vuotena oppilasmäärän ennustetaan jatkavan laskuaan 30 % verran 144 esi- ja perusopetuksen oppilaasta 99 oppilaaseen. Oppilasmäärä laskenee 0-6 luokilla noin 50 oppilaalla. Yläluokkien oppilasmäärien lasku vajaalla kymmenellä oppilaalla on maltillisempaa. Oppilasmäärän vähenemisestä johtuen Tervon Yhtenäiskoulussa muodostetaan 1-2-yhdysluokka ja 3-4 -yhdysluokka lukuvuodesta 2012-2013 alkaen sekä 5-6-yhdysluokka lukuvuodesta 2014-2015 alkaen. Opetusryhmien muodostamisessa otetaan huomioon pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetusryhmän koon määrittelyt. Erityisen ja tehostetun tuen palvelut järjestetään palvelutarpeiden mukaisesti.

Nousuun lähteneellä syntyvyydellä sekä kunnan kehittämistoimenpiteillä tuetaan lasten ja nuorten määrän säilymistä, jopa kasvua ja sitä kautta peruspalveluiden pysymistä kunnassa.

Vasta sen jälkeen kun esi- ja perusopetusta ei voida toiminnallisesti järjestää lainsäädännön ja opetussuunnitelman mukaan kohtuullisin kustannuksin, järjestetään esi- ja perusopetus yhteistyössä naapurikuntien kanssa. Seudullisia opetusjärjestelyitä järjestettäessä otetaan huomioon, että oppilaiden koulumatka odotuksineen ei saa kestää yli 2½ tuntia, yli 13-vuotiailla yli 3 tuntia eikä oppilaan opetusjärjestelyt saa olla oppilaalle kohtuuttoman rasittavia. Suunnittelussa otetaan huomioon Perusopetuksen uudistuva tuntijakolainsäädäntö.

4.4 Sosiaalitoimi

Sosiaalitoimen alaisuudessa järjestetään monia perheitä koskevia palveluja. Lapsiperheiden ja nuorten kannalta merkittävimpiä ovat perheneuvolapalvelut, lastensuojelupalvelut, lastenvalvojan palvelut ja etsivän nuorisotyön palvelut. Kaikki edellä mainitut palvelut järjestetään lähipalveluina. Vuoden 2012 alusta alkaen perheneuvolapalvelut tuotetaan Nilakan kuntien Tervon, Vesannon, Keiteleen ja Pielaveden yhteistyönä. Isäntäkuntana on Keitele. Perheneuvolan työntekijät psykologi ja sosiaalityöntekijä työskentelevät Tervossa vähintään yhtenä päivänä viikossa. Lastenvalvojana toimii perusturvajohtaja. Etsivän nuorisotyön palvelut ostetaan Vesannon kunnalta yhtenä päivänä viikossa. Myös Nuorten työpajan palveluja ostetaan Vesannon kunnalta.

Lastensuojelun käytössä on sosiaalityöntekijä noin 1/4 työajasta. Lastensuojelun selvitykset ovat valmistuneet 98 % lain edellyttämässä määräajassa. Avohuollon tukitoimina ovat päivähoito, kotipalvelu, tukiperhe, perhetyö ja määräaikaiset avohuollon sijoitukset.

Lastensuojelun osalta kuntalaiskyselyyn saatiin vain 2 vastusta. Parannusta toivottiin palvelujen saamisen nopeuteen sekä vanhemmuuden tukemiseen (Liite 1).

4.5 Liikunta- ja nuorisotoimi

Liikuntatoimen tavoitteena on lasten ja nuorten liikuntatottumusten herättäminen ja ylläpitäminen. Liikuntatoimi luo riittävät ja tarkoituksenmukaiset liikuntamahdollisuudet lasten ja nuorten liikuntaharrastuksille. Kesällä lapsille järjestetään uimakoulutoimintaa ja urheilukentällä ja liikuntasalilla kerhotoimintaa.

Liikuntapalveluista ja nuorisotoimesta vastaa liikunta- ja nuorisopalveluiden esimies. Latujen ja liikuntapaikkojen kunnossapidosta vastaa pääasiassa liikunta-alueiden/kiinteistönhoitaja. Liikuntatoiminnan ohjausta hoitavat suurelta osin Tervon urheilijat, kansalaisopisto, eri järjestöt ja Tervon seurakunta. Lasten kesäleirit järjestetään kunnan ja seurakunnan yhteistyönä. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on pienessä kunnassa ensiarvoisen tärkeää.

Liikuntatoimen palveluista saatiin kuntalaiskyselyssä runsaasti vastauksia (54), mistä voidaan päätellä, että tervolaiset lapsiperheet käyttävät paljon kunnan liikuntapalveluita ja ne ovat merkittäviä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kannalta. Kuntalaiskyselyssä liikunta- ja kuntosaliin oltiin tyytyväisiä. Leikki-ikäisille lapsille ja heidän vanhemmilleen toivottiin yhtäaikaista ohjattua toimintaa.

Palvelut ovat keskittyneet kirkonkylään. Nykyisin Talluskylästä puuttuu luistelun alueen jäädyttämiseen tarvittava vedenottopiste. Talluskylän asukkaat toivoivat jääkaukalon ja latujen ylläpitoa omalla kylällä.

Nuorisotoimi edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia, luo edellytyksiä nuorisotoiminnan kehittymiselle sekä tarvittaessa järjestää sekä huolehtii nuorisotoimintaan liittyvistä yhteydenpito- ja tiedotustehtävistä.

Nuorisotalo Mantun yläkertaan on peruskorjattu ja varustettu ajanmukaiset nuorisotilat. Nuorisotiloissa järjestetään nuorten iltoja. Valvonnasta vastaa liikunta- ja nuorisopalveluiden esimies yhteistyössä järjestöjen työntekijöiden ja hanketyöntekijän kanssa.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tervon osastolla on toiminut vuoden 2011 alusta alkaen Nuoret aktiivisiksi -hanke. Hankkeen tavoitteena on ollut aktivoita tervolaisia nuoria keksimään ja toteuttamaan toimintaa itselleen ja toisilleen. Hankkeessa on kartoitettu, minkälaista toimintaa nuoret tarvitsevat, aktivoitu nuoria järjestämään itselleen ja toisilleen toimintaa, kartoitettu kunnassa toimivia järjestöjä ja yrityksiä sekä luotu niiden ja nuorten välille yhteistyötä, aktivoitu nuoria oman kyläsuunnitelman laatimisen sekä autettu nuoria järjestämään eri aktivointitapahtumia yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien kanssa. Hanketyöntekijä on toiminut tiiviissä yhteistyössä kunnan ja seurakunnan työntekijöiden sekä nuorisovaltuuston ja järjestöjen toimijoiden kanssa. Projektityöntekijä on ollut erittäin merkittävä nuorten aktivoija sekä ”aikuistyöntekijäresurssi” kunnan nuorisotoiminnassa vakituisesti työskentelevien työntekijöiden rinnalla. Sekä nuoret että vakituiset työntekijät

ovat kokeneet hanketyöntekijän työpanoksen tärkeäksi. Tämänkaltaiselle toiminnalle ja työlle toivotaankin jatkoa (Liite 1).

4.6 Seurakunta

Tervon evankelisluterilaisen seurakunnan lapsi- ja perhetyö, kerhot ja nuorten toiminta ovat osa lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarjolla olevia palveluita Tervon kunnassa. Seurakunnassa työstä vastaa lapsi- ja nuorisotyöntekijä. Kuntalaiskyselyssä seurakunta sai kiitosta säännöllisestä perhetyöstä ja erityisesti siitä, että kaikki ovat tervetulleita mukaan toimintaan (Liite 1).

4.7 Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Kunta järjestää kirjastopalvelut Tervon kirkonkylällä. Aukioloajoissa otetaan huomioon kirjaston toiminta koulukirjastona. Koululaisia opastetaan aktiiviseen tiedonhakuun ja innostetaan kaunokirjallisuuden lukemiseen lukukisoilla. Ensimmäisille luokille järjestetään lukujuhlat ja kaikille koululaisille kirjailijavierailuja.

Kuntalaispalautteessa kirjastoon toivottiin satutuntia lapsille (Liite1).

Kulttuuripalveluja ja monenlaisia harrastuksia tarjoaa Sisä-Savon kansalaisopisto. Kuntalaiset pääsevät vaivatta mukaan harrastuksiin ja asiakkaiden toiveita pyritään toteuttamaan niin kirjastolla kuin kansalaisopistossakin.

Lasten kulttuurikeskus Lastu tarjoaa lasten ja nuorten koulutus- ja kulttuuripalveluja. Yhteyshenkilönä Tervossa on varhaiskasvatuksen esimies Tarja Riekkinen.

9-luokkalaisille jaetaan K9-kortit, joilla he pääsevät maksutta Kuopion teattereihin ja museoihin. Yhteyshenkilönä on rehtori Juha Kauppinen. Oppilaita nimetään kulttuurikuriireiksi, joille toimitetaan sähköpostitse tietoa kulttuuripalveluista.

Kuopion kaupungin liikunta- ja kulttuuripolkupalvelut ovat myös tervolaisten lasten ja nuorten käytössä. Liikuntapolun yhteyshenkilö on Tapio Nissi ja kulttuuripolun Liisa Hämäläinen.

4.8 Järjestöt

Kuntalaiskyselyssä vastaajat ilmoittivat viimeisen vuoden aikana osallistuneensa seuraavien järjestöjen toimintaan: Tervon Urheilijat (27 vastaajaa), palokuntanuoret (10 vastaajaa), MLL (10 vastaajaa), partio (4 vastaajaa) ja Talluskylän nuorisoseura (3 vastaajaa).

Kuntalaiset pitivät järjestöjen toimintaa tärkeänä ja lasten vanhempia haastettiin mukaan toimintaan. MLL:n aktivoituminen Nuortet aktiiviseksi -hankkeeseen ja pienille lapsille ja heidän perheilleen suunnattuun toimintaan saivat kuntalaisilta erityiskiitosta (Liite 1).

5 OHJELMAN PAINOPISTEALUEET JA KÄYTÄNNÖN TOIMET TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMISEKSI

Seuraavassa on kuvattu Tervon lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman painopistealueet ja toimenpiteet ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Perustoimintaan on varattu määrärahat eri hallintokuntien talousarvioissa. Suluissa olevat rahasummat kuvaavat lisämäärärahan tarvetta kyseiseen uuteen toimenpiteeseen. Uudet määrärahatarpeet huomioidaan vuoden 2013 talousarviossa. Siltä osin kuin toimenpiteet eivät vaadi lisämäärärahavarausta ja se on käytännön toiminnan kannalta mahdollista, toimenpiteet otetaan käyttöön heti.

5.1 Perheiden tukeminen ja vanhemmuuden vahvistaminen

Tavoitteena on, että lapset saavat kehitystään vastaavaa tukea vastuullisilta vanhemmilta ja muilta aikuisilta. Kasvatuskumppanuus- periaatteen mukaan vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan ja heidän kasvatuksestaan. Kasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Kasvatuskumppanuus on yhteistyötä kodin ja kasvatuksen ammattilaisten välillä ja oleellista siinä on, että etsitään avoimesti yhteistä kasvatuskäsitelmää. Yhteistyön perustana on eri osapuolten välinen kunnioitus, tasa-arvo, yhdenvertaisuus sekä keskinäinen luottamus. Tarvittaessa vanhempien tulee saada ammattilaisilta sellaista tukea, mikä vastaa kunkin yksittäisen lapsen tai perheen tarpeisiin ja kasvatuksen haasteisiin.

Toimenpiteet:

- Varhaiskasvatuksen, koulun ja kodin yhteistyö pidetään tiiviinä. Ongelmatilanteisiin puututaan koulussa välittömästi. Oma opettaja välittää lapsesta ja ohjaa häntä toiminnoissa. Vanhempiin ja kouluun otetaan yhteyttä mahdollisimman nopeasti ja ”pienellä kynnyksellä”.
- Varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen kasvatuksellista ja oppilashuollollista yhteyttä kehitetään.
- Vanhemmuutta tuetaan koulun vanhempainyhdistyksen toiminnalla, päivähoidon ja koulun vanhempainilloilla sekä järjestämällä vanhemmuutta tukevia luentoja.
- Päivähoidossa nimetään lapsille omahoitaja.
- Alle kolmivuotiaiden ikäluokkien kasvaessa selvitetään mahdollisuus järjestää päivähoitopalvelut pienille lapsille osin perhepäivähoitona.
- Neuvolassa ohjataan lapsiperheitä käyttämään kunnan ja muiden paikallisten ja lähikuntien palvelun järjestäjien tuottamia palveluja.
- Toimiva Tervo- yritteliäs yhteisö –hankkeessa valmistellaan toimintamalli, jolla tuetaan perheiden muuttoon liittyvien käytännön asioiden sujumista.

- Esi- ja perusopetuksen ja vanhempien yhtenä merkittävänä yhteydenpidon välineenä toimii sähköinen Wilma-käyttöjärjestelmä.
- Oppilashuollon moniammatilliset tukipalvelut ovat aina tarvittaessa viivytystä lasten ja vanhempien käytössä. Oppilashuoltoa kehitetään yhteistyössä Nilakan kuntien alueella.
- Päivähoidossa järjestetään aamu- ja iltapäivätoimintaa 1-2 –luokkien oppilaille sekä muiden luokkien erityisoppilaille.
- Perheneuvolapalvelut ovat saatavissa omassa kunnassa tarpeen mukaan ilman kohtuutonta viivettä.
- Lastensuojelun avohuollon tukitoimilla tuetaan perheitä riittävän ajoissa vakavampien ongelmien ehkäisemiseksi.
- Lastensuojelun avohuollon perhetyö ostetaan ulkopuoliselta palvelun tuottajalta tai vaihtoehtoisesti järjestetään kunnan omana palveluna yhdistettynä kunnan muun työntekijän tehtävään.
- Ostopalveluseteli otetaan käyttöön perheen kiireelliseen kotiaputarpeeseen (määrärahatarve 500 euroa).

5.2 Lasten- ja nuorten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen

Tavoitteena on varmistaa lasten ja nuorten hyvä itsetunto ja elämänhallinta sekä tiedot ja taidot tehdä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä valintoja. Tavoitteena on myös, että lapset ja nuoret kiinnostuvat oman kotikuntansa elämästä ja ovat aktiivisesti mukana itseään koskevan toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.

Toimenpiteet:

- Kirjastolla aloitetaan satutunnin pitäminen lapsille.
- Nuorten liikuntaharrastusta tuetaan liikuntatilojen luovuttamisella veloitusetta seurojen ja järjestöjen alle 18- vuotiaille järjestämään toimintaan.
- Jääkiekkokaukalon kunnostustöiden yhteydessä kaukalon ulkopuolista aluetta laajennetaan nykyistä suuremmaksi vapaan luistelun alueeksi. Laajennus ei sisälly vuoden 2012 jääkiekkokaukalon investointisuunnitelmaan.
- Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimenavustuksia myönnetään vuosittain lasten ja nuorten toimintaa järjestäville järjestöille ja yhdistyksille.
- 9-luokkalaisia rohkaistaan K9-kortin käyttöön järjestämällä yhteisiä kyytejä Kuopion teattereihin ja museoihin.
- Nuoriso- ja liikuntatoimeen varataan lisämääräraha, josta maksetaan seuroille ja järjestöille korvausta lasten ja nuorten toiminnan sekä toiminnan ohjauksen järjestämisestä

(määrärahatarve 3000 euroa). Seuroja ja järjestöjä ohjataan hakemaan ulkopuolista rahoitusta kyseiseen toimintaan. Kunta tukee toiminnan käynnistymistä alkuvaiheen rahoituksella.

- Koulun kerhotoimintaan haetaan valtion rahoitusta.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES:in järjestämiin Kouluterveyskyselyihin osallistutaan joka toinen vuosi. Kouluterveyskyselyssä kootaan valtakunnallisesti yhtenäisellä menetelmällä tietoa 14-18 vuotiaiden koulukokemuksista, terveydestä ja terveystottumuksista kuntien ja koulujen käyttöön. Kyselyllä tuetaan nuorten terveyttä ja hyvinvointia edistävää työtä, erityisesti koulujen oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon kehittämistä.
- Nuorisotoimeen varataan lisämääräraha nuorten vertaisohjaajien koulutukseen ja palkkioihin (määrärahatarve 1000 euroa).
- Lapsia ja nuoria ohjataan lähiliikunta-alueen käyttöön järjestämällä erilaisia teemapäiviä.
- Leikki-ikäisille lapsille järjestetään ohjattu liikuntasalivuoro ja samaan aikaan vanhemmille ohjattu kuntosalivuoro.
- Talluskylän luistelun alueen jäädytysveden saantimahdollisuudet sekä latujen ylläpitomahdollisuudet selvitetään.
- Sosiaalitoimen perheiden palvelut sekä koulukuraattori- ja koulupsykologipalvelut ovat säännöllisesti lasten, nuorten ja perheiden saatavissa.
- Sisä-Savon lasten ja nuorten psykiatrian työryhmän palvelut ovat 14-20 -vuotiaiden nuorten käytössä.
- Kouluterveydenhuollon tiedotusta kotiin parannetaan.
- Kouluruokailun laatua kehitetään mahdollisuuksien mukaan kuntalaiskyselyn toivomukset huomioiden.
- Koulun välitunneilla satsataan toiminnallisuuteen, hankitaan välineitä ja otetaan oppilaat mukaan järjestämään välituntitoimintaa (määrärahatarve 1000 euroa).
- Kansalaisopistolle esitetään kulttuuripainotteisten kurssien järjestämistä lapsille esimerkiksi taiteen perusopetus tai ilmaisutaito.
- Nuorille järjestetään ehkäisevän päihdetyön toimintaa. Yläluokkalaisille järjestetään tutustuminen "Asennetta-bussiin" ja päihdepoliisi Hannu Joren vierailu (määrärahatarve 500 euroa).
- Koululaisille järjestetään seksuaalivalistusta opetussuunnitelman mukaisesti, kouluterveydenhuollossa sekä järjestämällä asiantuntijavierailuja.
- Koululaisille järjestetään laillisuus ja tapakasvatusta.

- Nuorisovaltuuston edustus otetaan mukaan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman valmistelu- ja seurantatyöryhmään.

- Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut tuotetaan Po1nt.fi - Nuorten portaalilla. Portaali on nuorille suunnattu Internet-sivusto, jonka avulla välitetään ajankohtaista, savolaisille nuorille suunnattua tietoa kaikilta nuorten elämää koskevilta osa-alueilta. Sivuston peruspilareina toimivat uutispalsta, tapahtumakalenteri, tietopankki, galleria, paikallista nuorisomusiikkia esittelevä Po1nt-radio sekä Kysy-vastaa -palvelu. Nuorisotyöntekijöille sivusto tarjoaa Po1nt Extranetin.

5.3 Nuorten työllistyminen ja hyvinvointi

Tavoitteena on ylläpitää ja edistää koululaisten ja opiskelijoiden hyvää fyysistä, psyykkistä, ja sosiaalista kehitystä sekä elinikäisen oppimisen periaatteen omaksumista. Tavoitteena on, että jokainen tervolainen nuori saa ominaisuuksiensa ja taipumistensa mukaisen koulutuksen ja ammattitaidon.

Toimenpiteet:

- Jokaisella peruskoulunsa päättävällä nuorella on jatko-opiskelusuunnitelma ja -paikka.

- Tervossa kotipaikkansa säilyttäneille ammattikorkeakoulussa, korkeakoulussa tai yliopistossa opiskeleville päätoimisille opiskelijoille myönnetään vuosittain 280 €:n opiskelija-avustus.

- Syrjäytymisen ehkäisyyn kiinnitetään aktiivisesti huomiota Nuorisolain 1.1.2011 voimaan tulleiden säädösten mukaisesti. Lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Etsivän nuorisotyön palvelut hankitaan Vesannon kunnalta yhtenä päivänä viikossa.

- Nuorten kesätyötä tarjotaan 16-vuotiaasta alkaen. Kesätyöntekijät otetaan mukaan tapahtumien järjestämiseen.

- Yhteistyössä naapurikuntien kanssa tai kuntakohtaisesti nimetään Nuorisolain (20.8.2010/693) 7 a §:n mukainen nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävinä on: 1. Koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon tueksi. 2. Edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus. 3. Tehostaa nuorten palveluihin ohjautumista ja palvelusta toiseen siirtymistä. 4. Edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.

5.4 Hyvien käytäntöjen jatkaminen ja uusien toimintamuotojen kehittäminen sekä lasten ja perheiden asioista tiedottaminen

Kunnan eri palveluja tuottavat yksiköt arvioivat omaa toimintaansa vuosittain toimintasuunnitelman laadinnan yhteydessä. Erityisesti kiinnitetään huomiota käytäntöjen ja toimintatapojen kehittämiseen ja hyväksi havaittujen toimintamallien vakiinnuttamiseen.

Toimenpiteet:

- Kuntaan syntyvien lasten perheille luovutetaan 150 euron lahjakortti käytettäväksi ostoihin paikallisilta yrittäjiltä (määrärahatarve 1500 euroa).
- Vanhempainrahakauden päättyessä pienten lasten perheitä tuetaan 500 euron taaperorahalla (määrärahatarve 5000 euroa).
- Lapset, nuoret ja lapsiperheet huomioidaan kaikessa kunnan tiedottamisessa.
- Kaikissa kunnan järjestämissä tapahtumissa huomioidaan lasten ja perheiden tarpeet.

6 OHJELMAN KÄYTÄNTÖÖN SAATTAMINEN JA SEURANTA

Tämä ohjelma käsitellään perusturvalautakunnassa ja saatetaan siten kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi. Vuosittain kunnan talous- ja toimintasuunnitelman laadinnan yhteydessä seurataan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Kunnanhallitus asettaa vuosien 2013-2016 vaalikaudeksi Lapsi- ja nuorisoneuvoston arvioimaan ohjelman toteutumista. Neuvostoon tulee kuulua jäseniä eri hallintokunnista, järjestöistä, nuorisovaltuustosta ja tervolaisista vanhemmista. Neuvosto laatii Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman vuosittaisen toimintakertomuksen ja lyhyen toimintasuunnitelman seuraavaksi vuodeksi. Tulevan talousarviovuoden toiminta- ja määrärahaesitykset saatetaan hallintokuntien tietoon lokakuun loppuun mennessä.

Tervossa 10.5.2012

Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman työryhmän puolesta

Anna Kuhmonen vs, perusturvajohtaja

Kaija Tarvainen, hallintojohtaja

Petteri Ristikangas, kunnanjohtaja